

IMPLEMENTATION OF FUNCTIONAL QUALITY ANALYSIS OF CASH FLOWS IN MAKING MANAGEMENT DECISIONS

I.D. Lazaryshyna

Abstract. *In the article the main aspects of the methodology of the cash-flows analysis are researched. The needs in the cash-flows analytical information according to the theory of the interests are identified.*

Keywords: *Cash-flows, analysis, methodology, methods, function, quality*

УДК 331:1:631.1

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Є. О. ЛАНЧЕНКО, кандидат економічних наук, доцент
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
E-mail: lanchenko@ukr.net

Анотація. *Актуальність дослідження методики аналізу аграрних соціально-трудова відносин полягає в їх складності, оскільки вони направлені на забезпечення інтересів працівників, роботодавців і держави.*

Метою дослідження було визначити методикау моніторингу системи соціально-трудова відносин у сільському господарстві. Завдання дослідження: 1) розглянути методичні аспекти моніторингу соціально-економічних процесів; 2) визначити критерії та показники моніторингу аграрних соціально-трудова відносин.

У ході дослідження застосовувались методи: абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення, формулювання висновків); моделювання (опрацювання схематичної моделі функціонування моніторингу системи аграрних соціально-трудова відносин); системний підхід (визначення показників розвитку соціально-трудова відносин в аграрному виробництві).

Розглянуто й проаналізовано методичні аспекти моніторингу економічних процесів різних учених; визначено напрями, критерії та набір показників оцінки системи аграрних соціально-трудова відносин; сформовано модель функціонування моніторингу системи соціально-трудова відносин у сільському господарстві й використання його бази даних відповідними стейкхолдерами; застосовано методичний матема-

тичний підхід до комплексної оцінки системи аграрних соціально-трудових відносин.

Запропоновано методичні засади функціонування менш трудо-місткого моніторингу соціально-трудових відносин у сільському господарстві, що забезпечить аргументацію й оперативність управлінських рішень їх суб'єктами на макро- й мезорівні.

Ключові слова: моніторинг, соціально-трудові відносини, сільське господарство, сільські території, критерій, показник, база даних

Актуальність. Система управління будь-яким соціально-економічним процесом включає його моніторинг як постійне спостереження за його станом і виступатиме інформаційним підґрунтям для прийняття адекватних управлінських рішень. Під моніторингом соціально-трудових відносин (надалі – СТВ) в аграрному секторі економіки можна розуміти наповнення й оцінку показників їх розвитку, виконання практичних заходів суб'єктами СТВ, виявлення недоліків і негативних тенденцій. У подальшому для усунення останніх моніторинг слугуватиме фактологічною базою для розробки відповідних рекомендацій розвитку СТВ у сільському господарстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Формуванню методичних засад моніторингу соціально-економічних процесів присвячено увагу багатьох учених. Побурко Я. О. й інші [1, 2] розробили теоретико-методичні й аналітичні засади моніторингу соціально-економічних процесів регіонального розвитку, соціального захисту населення регіону тощо. Притула Х. М. [3] пропонує здійснювати оцінку сталого розвитку АТО за базовими складовими: економічна, соціальна, екологічна (131 показник). Вагомий внесок у розвиток методології оцінки регіонального людського розвитку внесли вчені під керівництвом Е. М. Лібанової [4].

Методологічні основи моніторингу СТВ на макрорівні обґрунтувала Л. В. Беззубко [5] й визначила його етапи та завдання. Онікієнко В. В. й Мірошніченко О. В. [6] запропонували методика аналізу соціально-трудоного партнерства відповідно до змісту й структури колективних угод. Російський учений М. Л. Малишев [7] розробив оригінальну методика моніторингу СТВ (до 200 показників) і обґрунтував важливість його прогностичної функції. Ученими сформовано методичний інструментарій моніторингу СТВ, проте, в більшості випадків він є громіздким і трудомістким.

Мета дослідження – обґрунтувати методичні засади моніторингу системи СТВ у аграрному виробництві в контексті розвитку сільських територій. Завдання дослідження: 1) розглянути методичні аспекти моніторингу соціально-економічних процесів; 2) визначити критерії та показники моніторингу СТВ у сільському господарстві в контексті розвитку села.

Матеріали та методи дослідження. Інформаційною базою дослідження є наукові й статистичні публікації. Використано абстрактно-логічний метод (теоретичні узагальнення методики моніторингу СТВ у сільському господарстві й формулювання висновків); моделювання (опрацювання схематичної моделі функціонування моніторингу системи аграрних СТВ);

системний підхід (визначення системи показників розвитку СТВ у аграрному секторі економіки в ракурсі розвитку сільських територій) тощо.

Результати дослідження та їх обговорення. У період очевидної соціально-трудової напруги на селі актуальним буде формування методичних засад менш трудомісткого моніторингу розвитку СТВ у сільському господарстві. Можна сформувавши для наочності функціональну модель моніторингу СТВ у сільському господарстві та його використання у практичній діяльності їх суб'єктами на державному і/або галузевому рівні. Координацію може забезпечити Держстат України (рис. 1).

Рис. 1. Функціональна модель моніторингу СТВ у аграрному секторі економіки на макро- й мезорівнях

Умовні позначення: ДСУ – Держстат України; ІАЕ – ННЦ “Інститут аграрної економіки” НААН; ФПУ – Федерація профспілок України, ФРУ – Федерація роботодавців України, СРАПК – Спілка роботодавців АПК, НСПП – Національна служба посередництва й примирення, НТСР – Національна тристороння соціально-економічна рада.

Розробка автора.

На обласному рівні під час формування моніторингу СТВ у аграрній економіці мають бути залучені відповідні обласні суб'єкти: управління статистики, експерти-вчені провідних регіональних ЗВО й НДІ, а користувачами даними моніторингу виступатимуть обласні й районні ради, державні адміністрації, обласні профспілкові організації та спілки роботодавців, громадськість тощо.

На даний момент потрібно аргументовано підтвердити проблемний сучасний стан розвитку СТВ у аграрній економіці й зосередити увагу на визначенні напрямів і заходів його поліпшення, забезпечити публічність і більш широке використання даних аналізу суб'єктами СТВ під час обґрунтування відповідних рішень. Зважаючи на актуальність моніторингу системи СТВ у аграрній сфері АПК, прогнозування й розробку

рекомендацій їх розвитку, використання як інформаційно-аналітичної бази суб'єктами СТВ у процесі соціального діалогу (працівники й профспілки підприємств, роботодавці та їх спілки, органи державної та муніципальної влади, громадські об'єднання, громадськість тощо), запропоновано наступні методичні положення моніторингу розвитку СТВ в аграрному секторі економіки України.

Сформовано по п'ять критеріїв соціального, економічного й громадсько-політичного напрямів розвитку СТВ у сільському господарстві. Надалі зазначені критерії можна охарактеризувати відповідними найбільш важливими двома показниками. Наприклад, у таблиці 1 наведено 10 показників 5 критеріїв соціального напрямку розвитку СТВ у галузі.

1. Показники соціального напрямку розвитку системи СТВ у сільському господарстві на державному (галузевому, обласному) рівні

Критерій, показник	Прогрес/ оптимальне значення показника
Людський капітал	
Кількість студентів ЗВО за напрямами: харчова промисловість; геодезія та землеустрій; сільське, лісове і рибне господарство; техніка й енергетика аграрного виробництва; ветеринарія, тис. чол.	Збільшення / 200 тис чол.
Самооцінка стану здоров'я сільським населенням як поганий, %	Зменшення / 0 %
Ринок праці	
Облікова кількість штатних працівників с.-г. підприємств на кінець року, тис осіб	Збільшення / 1,5 млн осіб
Рівень безробіття сільського населення (за методологією МОП), %	Зменшення / 5 %
Мотивація праці	
Відношення середньомісячної заробітної плати в с/г до середньої по країні, %	Збільшення / 100 %
Частка оплати праці в собівартості с.-г. продукції, %	Збільшення / 30 %
Соціальний "пакет"	
Відношення мінімальної заробітної плати в с/г до середньої по країні, %	Збільшення / 45 %
Частка додаткової заробітної плати у фонді оплати праці с.-г. підприємств, %	Збільшення / 30 %
Якість трудового життя	
Перевищення або зменшення (-) індексу заробітної плати в с/г понад індекс ВВП у с/г, в.п.	Збільшення / 0
Частка витрат 1 домогосподарства в сільській місцевості на продукти харчування, %	Зменшення / 25 %

Розробка автора.

В основі системи показників (3 напрями по 5 критеріїв, 30 показників) ми обрали ті, які максимально можуть охарактеризувати стан розвитку СТВ у

сільському господарстві на макро- й мезорівнях у контексті соціально-економічного розвитку сільських територій, є репрезентативними й швидкодоступними зі статистичних періодичних видань Держстату України. Тому трудомісткість наповнення бази даних моніторингу СТВ у сільському господарстві буде мінімальна, більшість робіт припадатиме на пошук у статистичних виданнях [8] і технічну обробку інформації.

Бальну оцінку слід проводити за результатами кожного календарного року порівняно з минулим роком і/або оптимальними значеннями показників. Останні представлені розрахунковими і/або гіпотетичними даними з можливістю досягнення в середньостроковій перспективі до 2030 р., урахуваючи поточний стан аграрної економіки України.

Для зручності проведення моніторингу розвитку СТВ у сільському господарстві у випадку погіршення показника оцінка його становитиме 3 бали, без змін – 4, а прогрес або досягнення оптимального значення – 5 балів. Тут ми припускаємо, що певний базис – вихідна позиція навіть і при погіршенні того чи іншого показника має бути, тому оцінку можна поставити 3 бали. Крім того, таку шкалу оцінювання в подальшому для наочності можна буде використати в іншій математичній інтерпретації.

Так, суму балів за кожним напрямом розвитку аграрних СТВ можна оцінити й наочно за допомогою математичного апарату (геометрії), зокрема кожний напрям, оцінений за сумою в бальній шкалі, можна перевести в міліметри й отримаємо 3 відрізки. Тоді мінімальна довжина кожного відрізка може становити 30 мм = 3 см, а максимальна – 50 мм = 5 см. З'єднавши такі 3 відрізки, що характеризують відповідні напрями (вектори) розвитку системи СТВ у аграрній сфері АПК на площині, можна отримати трикутник. Три сторони трикутника характеризуватимуть рівень досягнення, відповідно, соціальних, економічних і громадсько-політичних цілей розвитку СТВ у сільському господарстві.

Ідеальним буде випадок, коли всі сторони будуть рівні – кожна по 5 см і трикутник буде правильний (рівносторонній). Його площа становитиме 10,83 см², периметр – 15 см, а найгірша ситуація, коли всі сторони по 3 см, тоді площа трикутника становитиме 3,90 см² і периметр – 9 см. Отже, чим більша буде площа трикутника й периметр, тим краще функціонують СТВ у сільському господарстві у відповідному році.

Висновки і перспективи. У результаті наукового пошуку запропоновано методичні засади менш трудомісткого процесу моніторингу СТВ у сільському господарстві. Розрахунок за даною методикою фактичного стану системи СТВ у сільському господарстві та побудова відповідних геометричних фігур буде наведена в наступних публікаціях. У подальшому серед показників моніторингу можна проводити ротацію відповідно до нових завдань досліджень і викликів часу.

Список використаних джерел

1. Моніторингові оцінювання складних соціально-економічних явищ розвитку регіону / За ред. Я. О. Побурко. Львів: ІРД НАНУ, 2006. 306 с.
2. Моніторингові оцінювання соціального захисту населення / За ред. Я. О. Побурко. Львів: ІРД НААНУ, 2006. 136 с.

3. Притула Х. М. Соціально-економічний розвиток сільських територій: регіональний вимір. Львів: ІРД НАНУ, 2015. 355 с.
4. Інститут демографії та соціальних досліджень. URL: <http://idss.org.ua>.
5. Беззубко Л. В., Вольская Е. М. Методологические основы государственного управления и регулирования социально-трудовых отношений. Донецк: Цифровая типография, 2009. 200 с.
6. Мірошніченко О. В. Розвиток соціально-трудового партнерства в Україні: методологія, методика аналізу, напрямки вдосконалення / За ред. В. В. Онікієнко. К.: Принт Експрес, 2003. 187 с.
7. Малышев М. Л. Мониторинг социально-трудовой сферы. М.: Перспектива, 2007. 276 с.
8. Публікації Держстату України . URL: <http://ukrstat.gov.ua>.

References

1. Poburko, Y.O. ed. (2006). Monitorynhovi otsiniuvannia skladnykh sotsialno-ekonomichnykh yavlyshch rozvytku rehionu: monohrafiia [Monitoring of complex social and economic facts of regional development]. Lviv: IRD NANU, 306 [In Ukrainian].
2. Poburko, Y.O. ed. (2006). Monitorynhovi otsiniuvannia sotsialnoho zakhystu naselennia: monohrafiia [Monitoring of social security of the population]. Lviv: IRD NANU, 136 [In Ukrainian].
3. Prytula, Kh.M. (2015). Sotsialno-ekonomichni rozvytok silskykh terytorii: rehionalnyi vymir: monohrafiia [Social and economic development of rural areas: regional account]. Lviv: IRD NANU, 355 [In Ukrainian].
4. Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen [Institute for Demography and Social Researches]. Available at: <http://idss.org.ua> [in Ukrainian].
5. Bezzubko, L.V., Volskaia, E.M. (2009). Metodolohicheskie osnovy hosudarstvennoho upravleniia i rehulirovaniia sotsyalno-trudovykh otnoshenii: monohrafiia [Methodological principles of state governance and regulation of social and labor relations]. Donetsk: Tsyfrovaia typohrafiia, 200 [In Russian].
6. Onikiienko, V.V., Miroshnychenko, O.V. (2003). Rozvytok sotsialno-trudovoho partnerstva v Ukraini: metodolohiia, metodyka analizu, napriamky vdoskonalennia: monohrafiia [Development of social and labor partnership in Ukraine]. Kyiv: Prynt Ekspres, 187 [in Ukrainian].
7. Malyshev, M.L. (2007). Monitorynh sotsyalno-trudovoi sfery: ucheb. posob. [Monitoring of the social and labor sphere]. Moskva: Perspektyva, 276 [In Russian].
8. Publikatsii Derzhstatu Ukrainy [Publications of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МОНИТОРИНГА СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Е. А. Ланченко

***Аннотация.** Актуальность исследования методики анализа аграрных социально-трудовых отношений заключается в их сложности, поскольку они направлены на обеспечение интересов работников, работодателей и государства.*

Цель исследования обосновать методику мониторинга системы социально-трудовых отношений в сельском хозяйстве. Задачи исследования: 1) рассмотреть методические аспекты мониторинга социально-экономических процессов; 2) определить критерии и показатели мониторинга аграрных социально-трудовых отношений.

Во время исследований были использованы методы: абстрактно-логический (теоретические обобщения, формулирования выводов), моделирования (обработка схематической модели функционирования мониторинга системы аграрных социально-трудовых отношений), системный подход (определение показателей развития социально-трудовых отношений в сельском хозяйстве).

Рассмотрено и проанализировано методические аспекты мониторинга экономических процессов различных ученых; определены направления, критерии и набор показателей оценки системы аграрных социально-трудовых отношений; сформирована модель функционирования мониторинга системы социально-трудовых отношений в сельском хозяйстве и использования его базы данных соответствующими стейкхолдерами; применено методический математический подход к комплексной оценке системы аграрных социально-трудовых отношений.

Предложены методические основы функционирования менее трудоемкого мониторинга социально-трудовых отношений в сельском хозяйстве, что обеспечит аргументацию и оперативность управленческих решений их субъектами на макро- и мезоуровне.

Ключевые слова: мониторинг, социально-трудовые отношения, сельское хозяйство, сельские территории, критерий, показатель, база данных

METHODICAL ASPECTS OF MONITORING THE SYSTEM OF SOCIAL AND LABOR RELATIONS IN AGRICULTURE

Y. O. Lanchenko

Abstract. *The urgency of the research of the methodology for analyzing agrarian social and labor relations lies in their complexity, since they are aimed at ensuring the interests of workers, employers and the state.*

The purpose is to determine the methodology for monitoring the system of social and labor relations in agriculture. Objectives of the research: 1) to consider the methodological aspects of monitoring of socio-economic processes; 2) determine the criteria and indicators for monitoring agrarian social and labor relations.

Methods – abstract-logical (theoretical generalizations, formulation of conclusions); modeling (working out of the schematic model of functioning of monitoring of the system of agrarian social and labor relations); systematic approach (definition of indicators of development of social and labor relations in agriculture).

The methodical aspects of monitoring of economic processes of different scientists are considered and analyzed; the directions, criteria and indicators of the evaluation of the system of agrarian social and labor relations are determined; the model of monitoring of the system of social and labor relations in agriculture and the use of its database by the relevant stakeholders was formed; a methodical mathematical approach to a comprehensive evaluation of the system of agrarian social and labor relations has been applied.

The methodical principles of the functioning of less labor-intensive monitoring of social and labor relations in agriculture are proposed, which will ensure the argumentation and efficiency of management decisions by their subjects on the state (branch or regional) levels.

Keywords: *monitoring, social and labor relations, agriculture, rural areas, criteria, indicator, database*

УДК 334.7:637.1-027.3(477)

АНАЛІЗ СИРОВИННОЇ БАЗИ, ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА І ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Я. С. ЛАРИНА, доктор економічних наук, професор,
А. О. ГРЕЧУХА, аспірант кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
E-mail: *larin_sla@ukr.net; a.grechukha@gmail.com*

Анотація. *Вирішення проблем молокопереробної галузі та розробка стратегій подальшого розвитку неможливі без їх глибокого аналізу і розуміння. Питання розвитку сировинної бази молокопереробних підприємств на сьогодні є одним із ключових у галузі.*

Дане дослідження спрямоване на аналіз функціонування молокопереробних підприємств та виробників сирого молока в наявних економічних умовах. Метою дослідження є встановлення закономірностей функціонування молокопереробних підприємств шляхом аналізу динаміки обсягів виробництва молока та визначення його впливу на молокопереробну галузь.

Об'єктами дослідження є молокопереробні підприємства та приватні виробники молочної галузі. У дослідженні використовується інформація державної служби статистики України, вторинна аналітична інформація з наукових праць та спеціалізованих інформаційних джерел. Використано статистичні методи, у т.ч. метод аналізу рядів динаміки, табличний і графічний метод.